

Sinh viên sử dụng mạng xã hội trong văn hoá ứng xử hiện nay

Nguyễn Việt Trung*

*ThS. Trường Cao đẳng Sư phạm Trung ương - Nha Trang

Received: 14/9/2023; Accepted: 20/9/2023; Published: 25/9/2023

Abstract: In the context of international integration, along with the strong development of digital technology today, we are gradually forming a behavioral culture in cyberspace. The proof is that the fact that we spend time participating in and using cyberspace is becoming an indispensable daily habit of every person. However, in recent times, the culture of behavior in cyberspace is a matter of concern, because of statements and comments that lack standards, are not in line with morality, good customs and traditions of the Vietnamese people. Vietnam, causing discontent to people and society in general, schools in particular.

Keywords: International integration, digital technology, social network, cultural behavior, student.

1. Đặt vấn đề

Hiện nay, công nghệ thông tin nói chung, Internet và các trang mạng xã hội (MXH) nói riêng đã và đang ngày càng ảnh hưởng sâu rộng đến mọi mặt trong đời sống xã hội. Khi mọi người đã coi MXH là một phần trong cuộc sống, thì văn hóa ứng xử trên MXH là một vấn đề không thể không nói đến. Là một giảng viên (GV), hàng ngày giảng bài, trao đổi với sinh viên (SV), qua những hoạt động trên lớp và trong cuộc sống của SV, tác giả thấy có một số vấn đề cần được trao đổi về văn hóa ứng xử của SV trên MXH, cũng như trao đổi về một số biện pháp khắc phục những hạn chế trong văn hoá ứng xử của SV trên MXH hiện nay.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm về văn hóa, văn hóa ứng xử, MXH và văn hóa ứng xử trên MXH

Một nhà lãnh đạo đất nước đã từng nói: “Dù theo nghĩa rộng hay nghĩa hẹp thì khi đã nói đến văn hóa là nói đến những gì là tinh hoa, tinh túy nhất, được chưng cất, kết tinh, hun đúc thành những giá trị tốt đẹp, cao thượng, đặc sắc nhất, rất nhân văn, nhân ái, nhân nghĩa, nhân tình, tiên bộ”, “còn những gì xấu xa, việc làm ti tiện, đốn hèn, những hành động phi pháp, bỉ ổi, ... là vô văn hóa, phi văn hóa, phản văn hóa”. Như vậy, văn hóa vừa là nền tảng tinh thần của xã hội, vừa là mục tiêu, vừa là động lực thúc đẩy sự phát triển kinh tế - xã hội. Bên cạnh đó văn hóa còn biểu hiện cho toàn bộ nội dung và tính chất của văn hóa được hình thành và phát triển trên cơ sở kinh tế - chính trị.

Theo một học giả quan niệm: “Văn hóa ứng xử là hệ thống thái độ và hành vi được xác định để xử lý các mối quan hệ giữa người với người trên các căn cứ pháp lý và đạo lý nhằm thúc đẩy phát triển của cộng

đồng và xã hội”. Như vậy, văn hóa ứng xử được xem là một phương thức giao tiếp của con người thể hiện cách ứng xử của con người với con người, và cách ứng xử giữa con người với xã hội thông qua thái độ, lời nói, cử chỉ và hành động. Qua đó có thể thấy văn hóa ứng xử sẽ có một phần nào đó phản ánh những giá trị chuẩn mực trong cách giao tiếp ứng xử của mỗi cá nhân trong xã hội sẽ bộc lộ được những cái đúng, cái hay, cái tốt, cái xấu ngoài ra còn phản ánh được tính cách, trình độ văn hóa giáo dục của người đó. Người ứng xử có văn hóa là người biết đối nhân xử thế, biết cách ứng xử đúng đắn và có văn minh.

MXH là hệ thống thông tin cung cấp cho cộng đồng người sử dụng mạng các dịch vụ lưu trữ, cung cấp, sử dụng, tìm kiếm, chia sẻ và trao đổi thông tin với nhau, bao gồm dịch vụ tạo trang thông tin điện tử cá nhân, diễn đàn, trò chuyện trực tuyến, chia sẻ âm thanh, hình ảnh và các hình thức dịch vụ tương tự khác. Theo thống kê năm 2021, Việt Nam có trên 60% dân số sử dụng MXH trong đó SV là một trong những nhóm đối tượng sử dụng MXH nhiều nhất.

Văn hóa ứng xử trên MXH là những quy chuẩn về thái độ, hành vi xử sự đặt ra đối với người dùng MXH để đảm bảo tuân thủ theo quy định của pháp luật, thuần phong mỹ tục của dân tộc, không xâm hại đến quyền và lợi ích hợp pháp của những chủ thể khác.

Văn hoá ứng xử trên MXH được biểu hiện ở chỗ mỗi người biết vun đắp những điều tốt đẹp cho mọi người xung quanh: giúp đỡ người khó khăn gặp nạn bằng cách kêu gọi và cùng nhau ủng hộ họ về mặt tài chính; cùng nhau chia sẻ những thông tin tốt, có lợi, những bài viết tìm kiếm người thân; hoặc cũng có thể là những lời chúc, lời khen thật lòng của con người đến con người; những câu từ bình luận mang tính tích

cực...; biết góp phần tuyên truyền trên MXH về bảo vệ môi trường thiên nhiên, tiết kiệm tài nguyên, sống xanh, sạch, đẹp, an toàn, lành mạnh, thân thiện; biết yêu thương, chăm sóc, bảo vệ các loài động vật,... Văn hóa ứng xử trên MXH còn thể hiện trong mối quan hệ với chính bản thân, với các giá trị như sự khiêm tốn, thật thà, dũng cảm, có chính kiến, lập trường, quan điểm rõ ràng; tinh thần cầu thị, học hỏi, không tự kiêu, tự đại hoặc tâm lý tự ti, thiếu tin vào bản thân...

2.2. Thực trạng việc sử dụng MXH của SV

Với sự phát triển mạnh mẽ của công nghệ số hiện nay, chúng ta đang dần hình thành nên văn hóa ứng xử trên không gian mạng (KGM). Bằng chứng là việc chúng ta dành thời gian tham gia và sử dụng trên KGM đang trở thành thói quen hằng ngày không thể thiếu của mỗi người. Tuy nhiên, song song với việc KGM nói chung hay MXH nói riêng thì văn hóa ứng xử trên KGM, trên MXH càng phải cần con người quan tâm nhiều hơn, đặc biệt là đối với SV trong các nhà trường, bởi những phát ngôn, bình luận nếu thiếu chuẩn mực, không phù hợp với đạo đức, thuần phong mỹ tục tốt đẹp của Việt Nam, sẽ có thể tạo ra những cái nhìn sai lệch cho SV trong các nhà trường và cho mọi người trong xã hội.

2.2.1. Thói quen sử dụng MXH của SV

Qua kết quả khảo sát trên 3 lớp của Trường Cao đẳng Sư phạm Trung ương Nha Trang SV cho thấy tỷ lệ SV có thói quen thường xuyên truy cập MXH là cao nhất (chiếm 86,4%), thỉnh thoảng sử dụng MXH (chiếm 13,6%). Như vậy, có thể thấy SV quan tâm đến việc sử dụng MXH và dần trở thành một thói quen hằng ngày.

2.2.2. Các ứng dụng MXH được SV sử dụng

Cũng qua kết quả khảo sát trên cho thấy SV sử dụng MXH Facebook cao nhất (chiếm 63,6%). Kế tiếp là TikTok (chiếm 20,4%), ngoài ra còn có Zalo (chiếm 13,6%), tham gia các diễn đàn khác ít nhất (chiếm 2,2%). Như vậy, việc dành thời gian sử dụng ứng dụng Facebook của SV chiếm tỉ lệ lớn nhất. Sở dĩ việc sử dụng Facebook nhiều bởi đây là một ứng dụng MXH chiếm nhiều ưu việt trong việc chia sẻ thông tin. Bên cạnh việc tương tác với người thân, SV còn sử dụng một số trang Facebook có nhiều nội dung gắn với ngành nghề, ứng dụng sinh động, tương tác nhanh.

2.2.3. Mục đích truy cập MXH của SV

Kết quả khảo sát cũng cho thấy tỉ lệ SV sử dụng MXH để giải trí (nghe nhạc, xem video, tán gẫu, ...) là cao nhất (chiếm 45,5%), ngoài ra việc cập nhật tin tức về cuộc sống xung quanh (chiếm 18,2%). Bên cạnh đó còn sử dụng MXH để kết nối và giữ liên

lạc với bạn bè, người thân cao trung bình (chiếm 22,7%), SV còn sử dụng để tìm kiếm thông tin, mở rộng tri thức phục vụ học tập và nghiên cứu là thấp nhất (chiếm 13,6%).

2.2.4. Mục đích bình luận trên MXH của SV

Kết quả khảo sát cũng cho thấy thêm về tỉ lệ mức độ SV sử dụng MXH, chia sẻ hay để lại bình luận ở một bài viết nào đó vì bức xúc trước một thông tin, vấn đề nào đó (chiếm 15,9%), vì muốn đính chính lại thông tin (chiếm 6,8 %). Vì muốn đồng viên, an ủi, ủng hộ cá nhân hoặc bày tỏ sự đồng tình trước một vấn đề là cao nhất (chiếm 70,5%), ngoài ra còn một số ý kiến khác như là không có lý do, không bình luận (chiếm 6,8%). Như vậy, SV đưa ra những ý kiến riêng của mình lên MXH trước những thông tin, bài viết mà bản thân cảm thấy muốn để lại bình luận của mình để đồng viên, an ủi và ủng hộ, bày tỏ sự đồng tình chiếm tỉ lệ cao nhất. Việc SV để lại bình luận và ý kiến của mình để đính chính thông tin và có một số ý kiến khác như không muốn để lại bình luận và không có ý kiến.

2.2.5. Phản ứng của SV về các vấn đề trên MXH

Kết quả khảo sát cho thấy kết quả tỉ lệ mức độ SV sử dụng MXH khi thấy vấn đề bức xúc SV sẽ phản ứng ngay lập tức thể hiện cảm xúc bằng các bình luận gần như thấp nhất (chiếm 9,1%), SV chia sẻ ngay các bài viết cho người khác xem là thấp nhất (chiếm 6,8%). Bên cạnh đó việc tìm hiểu các quan điểm, ý kiến trái chiều khác để xem xét là cao nhất (chiếm 43,2%), nhiều SV không quan tâm đến các vấn đề trên MXH (chiếm 40,9%). Nhưng cũng có một số ít SV chưa nhận thức rõ và đúng khi đọc, xem các thông tin MXH mà vội vàng thể hiện cảm xúc cá nhân của mình và để lại các bình luận riêng theo ý kiến cá nhân.

2.2.6. Nguyên nhân chủ yếu gây ra các mâu thuẫn trên MXH của SV

Kết quả khảo sát cũng cho thấy kết quả tỉ lệ nguyên nhân gây ra các mâu thuẫn trên MXH của SV vì thiếu sự thấu hiểu các quan điểm trái chiều là cao nhất (chiếm 36,4%), ngoài ra còn vì chưa đọc kĩ các bình luận (chiếm 34,1%). Bên cạnh đó còn vì không kiểm soát được cảm xúc cá nhân (chiếm 18,2%), còn vì không phải chịu trách nhiệm với những gì diễn ra trên thế giới ảo thấp nhất (chiếm 11,3%). Như vậy, nguyên nhân chủ yếu gây ra các mâu thuẫn trên MXH qua khảo sát của SV, vì thiếu sự thấu hiểu các quan điểm trái chiều của cá nhân mỗi người chiếm tỉ lệ cao nhất. Có thể thấy nguyên nhân gây ra mâu thuẫn trên MXH là do không phải chịu với những gi

diễn ra trên thế giới ảo chiếm tỉ lệ thấp nhất.

2.3. Một số giải pháp nâng cao văn hóa ứng xử trên MXH cho SV

Từ góc độ là GV, qua những thực trạng về văn hóa ứng xử của SV trên MXH, tác giả nghĩ về một số giải pháp nâng cao văn hóa ứng xử trên MXH cho SV trong tình hình hiện nay như sau:

2.3.1. SV cần dành thời gian lắng nghe, tăng cường trao đổi, chia sẻ trực tiếp với thầy cô và bạn bè trên lớp của mình nhiều hơn

Là bạn bè cùng lớp với nhau, nên thường khi SV nếu có xảy ra vấn đề trong học tập hay trong cuộc sống là các bạn cùng lớp sẽ biết. Về phía bạn SV có vấn đề, khi có những bức xúc hay khi gặp vấn đề trong học tập hay trong cuộc sống thì không nên vội chia sẻ ngay lên MXH, bởi lúc đó có thể bản thân SV còn đang nóng giận, suy nghĩ chưa được thấu đáo mà có những chia sẻ gây bất lợi cho bản thân và gây tiêu cực cho cộng đồng trên MXH. Nếu khi đó SV gặp gỡ trao đổi trực tiếp được với bạn hay với thầy cô về những vấn đề của mình thì SV sẽ có cái nhìn toàn diện hơn về những gì mình gặp phải cũng như sẽ được góp ý về những ứng xử của bản thân cần làm để giải quyết những vấn đề gặp phải. Còn về phía các bạn trong lớp, khi thấy bạn mình gặp vấn đề thì nếu dành được thời gian quan tâm và lắng nghe bạn mình nói thì sẽ giúp bạn mình vui đi được những bức xúc, giúp bạn mình bình tĩnh lại để có thể tiếp nhận được những trợ giúp của bạn bè và thầy cô để giải quyết vấn đề của bản thân.

2.3.2. Sinh viên cần được trang bị và tự trang bị thêm kiến thức về sự tác động qua lại giữa thế giới ảo trên KGM và thế giới thực tại để nâng cao ý thức, thái độ, hành vi ứng xử văn hóa trên MXH

Hiện nay, với sự mở rộng của KGM, với sự phát triển mạnh của các nền tảng MXH thì nhiều khi con người đã và đang ngày càng tiêu tốn nhiều thời gian và tâm trí cho những giá trị ảo trên KGM nói chung và MXH nói riêng, điều này không ít trường hợp đã và đang gây ra những tổn hại cho chính con người ở thế giới thực tại, và SV trong các nhà trường không phải là một ngoại lệ.

Những buổi trao đổi trực tiếp của GV với SV, giữa SV với SV trong và ngoài lớp học là rất cần thiết, bởi qua đó sẽ giáo dục, xây dựng tinh thần cho SV trong việc học tập, tự rèn luyện bản thân cá nhân. Cũng như cung cấp cho SV thêm nhiều thông tin hữu ích về việc sử dụng MXH về mặt lợi và mặt hại của nó. Đây cũng được coi là một trong những giải pháp có ý nghĩa quan trọng, tác động tích cực đến chất

lượng, hiệu quả xây dựng văn hóa trên MXH cho SV trên KGM nói chung và MXH nói riêng. Qua quá trình SV chủ động học tập, bổ sung kiến thức, tiếp nhận thông tin từ KGM một cách khoa học, khai thác những ưu điểm của KGM phục vụ cho học tập, phân biệt được những thông tin xấu, độc từ KGM. Từ nhận thức đúng đắn, SV sẽ nỗ lực và tự giác trong việc lựa chọn nội dung truy cập KGM phù hợp, phân bổ thời gian hợp lý, từ đó sẽ tránh được là những tác động tiêu cực và có cách ứng xử phù hợp.

3. Kết luận

Trong thế giới hiện tại, chúng ta nói chung và SV trong các nhà trường nói riêng không phủ nhận những lợi ích của MXH mang lại, giúp SV tăng cường các mối quan hệ, tăng cường tri thức hiểu biết, là công cụ giải trí, là món ăn tinh thần... Nhưng với những thực trạng và những trao đổi như ở trên, tác giả thấy cần thêm có những quan tâm và định hướng cho SV trong các nhà trường về việc ứng xử trên MXH có văn hóa và bảo vệ bản thân trên môi trường mạng là thực sự cần thiết. SV cần xem xét lại nghiêm túc cách thức sử dụng MXH của bản thân để MXH có thể thực sự trở thành một công cụ có ích không chỉ với đời sống giải trí mà còn có thể ảnh hưởng đến việc học tập của mình. SV cần xác định rõ những gì mà mình cần làm trong cuộc sống hàng ngày, để từ đó phân chia thời gian sử dụng MXH và thời gian dành cho các hoạt động khác một cách hợp lý để việc sử dụng MXH không ảnh hưởng đến sức khỏe, việc học tập và các hoạt động sống thường ngày của SV. Cần có sự phối hợp chặt chẽ giữa các đơn vị trong các nhà trường cũng như bản thân SV để việc sử dụng MXH thực sự đem lại những lợi ích tích cực đến sinh hoạt và học tập của SV, từ đó phát huy những điểm mạnh và biến MXH thực sự trở thành một công cụ hữu ích cho việc học tập, cho cuộc sống và công việc sau này của SV.

Tài liệu tham khảo

1. Trần Thị Minh Đức, Bùi Thị Hồng Thái (2014), *Sử dụng MXH trong SV Việt Nam*. Tạp chí Khoa học xã hội Việt Nam. Số 8, trang 81-90.
2. Phạm Võ Quỳnh Hạnh, Phó Thanh Hương, Lưu Hồng Minh (2018), *Tiếp cận thông tin trên MXH của SV hiện nay*. Tạp chí Thông tin Khoa học xã hội. Số 2.
3. Phan Hiền (2022), *Văn hóa ứng xử là gì? Thực trạng văn hóa ứng xử hiện nay như thế nào?*. <https://giatricuocsong.org/van-hoa-ung-xu-la-gi/>, 05/7/2022.
4. Đỗ Long (2008), *Tâm lý học với văn hóa ứng xử*, NXB Văn hóa Thông tin.